

UCHWAŁA NR 273/XXXVI/14

RADY POWIATU W OTWOCKU
z dnia 27 marca 2014 r.

**w sprawie przyjęcia powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych
na lata 2014-2020**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.) w związku z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3. Uchwała podlega podaniu do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz wywieszenie na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Otwocku.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Tomasz Adowski

Uzasadnienie

Na podstawie art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Rada Powiatu w drodze uchwały przyjmuje „Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020”.

Uchwalenie Programu pozwoli również na pozyskiwanie środków z programów celowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a także innych źródeł zewnętrznych.

Przewodniczący Rady

Tomasz Alkowski

Przewodniczący Rady

Tomasz Alkowski

Załącznik
do uchwały Nr 273/XXXVI/14
Rady Powiatu w Otwocku
z dnia 27 marca 2014 r.

**Powiatowy program działań
na rzecz osób niepełnosprawnych
na lata 2014-2020**

Otwock 2014

SPIS TREŚCI

- I. Wstęp
- II. Założenia ogólne i definicje
- III. Uzasadnienie programu
- IV. Cele Programu
- V. Sposób realizacji Programu
- VI. Działania objęte Programem
- VII. Potencjalni partnerzy i główni realizatorzy Programu oraz zakres ich działań
- VIII. Wykaz działań wraz z ogólnym harmonogramem realizacji
- IX. Posumowanie

I. WSTĘP

Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych jest dokumentem służącym realizacji polityki społecznej w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Otwockim. Program będzie realizował jej cele szczegółowe jak:

- 1) usprawnienie systemu informacji dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych;
- 2) zintegrowanie podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 3) likwidacja głównych przyczyn izolacji społecznej;
- 4) tworzenie warunków umożliwiających łagodzenie skutków niepełnosprawności.

Jednocześnie opracowanie „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych” jest wykonaniem delegacji zawartej w art. 35a ust.1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.).

II. ZAŁOŻENIA OGÓLNE I DEFINICJE

Program skierowany jest do niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Otwockiego. Problem niepełnosprawności dotyczy zarówno samych niepełnosprawnych mieszkańców naszego powiatu, jak i członków ich rodzin.

Definicja zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych mówi:

"Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi".

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zawęży natomiast powyższą definicję określając:

"Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych,

a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie."

Dla potrzeb „Powiatowego Programu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014 – 2020” przyjmujemy obie podane definicje, stosując określenie z ustawy do realizacji zadań z niej wynikających.

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje, niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów; może wynikać z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku.

Według danych uzyskanych podczas Narodowego Spisu Powszechnego 2011 osoby z niepełnosprawnościami stanowiły blisko 7,3 % mieszkańców Powiatu Otwockiego.

Przy ustalaniu wysokości środków PFRON dla Powiatu Otwockiego na realizację w 2014 roku zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zastosowano algorytm, w którym przyjęto następujące dane:

- 1) liczba dzieci w powiecie w wieku 0-14 lat (wg GUS) – 19 831;
- 2) wskaźnik częstości niepełnosprawności orzeczonej wśród dzieci w wieku 0-14 lat - 2,2 %;
- 3) liczba osób w powiecie w wieku 15 lat i więcej (wg GUS) – 102 352;
- 4) wskaźnik częstości niepełnosprawności orzeczonej wśród osób w wieku powyżej 15 lat – 5,1% ;
- 5) liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych, poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu, wyliczona jako średnia z września, października i listopada 2013 – 189.

Według danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Otwocku, w roku 2013, osobom powyżej 16 roku życia wydano 1 183 orzeczeń o następujących stopniach niepełnosprawności, w tym:

- 1) znaczny stopień niepełnosprawności – 259 orzeczeń;

- 2) umiarkowany stopień niepełnosprawności – 672 orzeczenia;
- 3) lekki stopień niepełnosprawności – 252 orzeczenia.

Przeważały następujące rodzaje niepełnosprawności: ruchowa, choroby układu oddechowego i krążenia, choroby neurologiczne, inne (schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, enzymatyczne i choroby układu krwiotwórczego) oraz choroby psychiczne.

Osobom poniżej 16 roku życia wydano 221 orzeczenia, w tym:

- 1) wiek 0 – 3 lata wydano 47 orzeczeń;
- 2) wiek 4 – 7 lat wydano 63 orzeczenia;
- 3) wiek 8 – 16 lat wydano 88 orzeczeń.

W przypadku dzieci i młodzieży jako przyczyny niepełnosprawności przeważają schorzenia układu oddechowego i krążenia, upośledzenie umysłowe, zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu oraz inne (schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne i enzymatyczne).

Osoby niepełnosprawne na ogół potrzebują więcej wsparcia ze strony społeczeństwa, by móc osiągnąć takie same warunki życia jak inni obywatele. To wsparcie nie powinno być traktowane jako przywilej, ale jako przysługujące im prawo.

Z dostępnych danych ogólnopolskich wynika, że źródłem utrzymania większości osób niepełnosprawnych są świadczenia społeczne – 84% osób z niepełnosprawnością. Tylko dla 8% źródłem utrzymania jest praca zarobkowa, a 8% utrzymują najbliżsi.

Osoby z niepełnosprawnością są jedną z najliczniejszych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. W celu przeciwdziałania procesowi wykluczenia, potrzebne są działania wyrównujące szanse osób niepełnosprawnych we wszystkich sferach życia, w szczególności w sferze zatrudnienia, edukacji i wsparcia środowiskowego.

III. UZASADNIENIE PROGRAMU

W przeszłości polityka wobec osób niepełnosprawnych w dużej mierze polegała na społecznej kompensacji poprzez działania charytatywne, oddzielne świadczenia na marginesie społeczeństwa oraz rozwój usług opiekuńczych. Pomimo, że była ona potrzebna i oparta na dobrych intencjach, wpłynęła na marginalizację i zbyt niskie uczestnictwo tej grupy osób w życiu społecznym. Do powstania popularnych stereotypów przyczyniał się sam brak obecności lub praktyczna niewidoczność osób z niepełnosprawnością w głównych dziedzinach życia co

w konsekwencji prowadziło do ich marginalizacji. Jednocześnie wzmacniały się wzajemne uprzedzenia, brak równych szans i dyskryminacja.

Marginalizacja i dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność obciążają również ogromnymi kosztami państwo opiekuńcze.

Uznano, że taka sytuacja nie może istnieć w dalszym ciągu i podjęto działania, w wyniku których powstały dokumenty, z których w Polsce najważniejsze to m. in.:

- 1) Karta Praw Osób Niepełnosprawnych - uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 roku;
- 2) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.);
- 3) Konstytucja RP zawiera odpowiednie zapisy mające zapobiec praktykom dyskryminacyjnym wobec osób niepełnosprawnych;
- 4) Kodeks Pracy - zawiera zapis zabraniający dyskryminacji osób niepełnosprawnych w stosunku pracy.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych potwierdziła fundamentalne prawa osób niepełnosprawnych do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia. Zakazuje również dyskryminacji tych osób. Jednocześnie Sejm RP wezwał Rząd RP i władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw. Karta powinna, zatem stanowić wytyczne dla polityki władz rządowych i samorządowych w dziedzinie rozwiązań dotyczących osób niepełnosprawnych.

IV.CELE PROGRAMU

1. Cel główny

Celem Programu jest szeroko rozumiana aktywizacja i zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym Powiatu Otwockiego.

2. Cele operacyjne Programu stanowiące podstawę jego realizacji:

- 1) kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia

- problemów osób niepełnosprawnych;
- 2) zwiększenie dostępu do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny;
 - 3) likwidacja barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się;
 - 4) zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
 - 5) zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki;
 - 6) zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych;
 - 7) zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z samorządną reprezentacją środowiska.

V. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

Wstępem do realizacji Programu będzie zdiagnozowanie sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie Powiatu Otwockiego z uwzględnieniem przedziału wiekowego i stopnia niepełnosprawności, doświadczanych barier, przynależności do organizacji pozarządowych.

Program będzie realizowany poprzez wykonanie poszczególnych działań, które są ściśle nakierowane na osiągnięcie poszczególnych celów operacyjnych.

VI. DZIAŁANIA OBJĘTE PROGRAMEM

Działanie 1

Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych

Możliwości tkwiące w osobach niepełnosprawnych są ograniczane przede wszystkim przez warunki w jakich odbywa się ich społeczne funkcjonowanie. Dodatkowo ciągłe poczucie zagrożenia bytu jeszcze bardziej je potęguje i jest znacznie silniejsze niż w przeciętnych

rodzinach. Wynika to nie tylko z generalnie niższego statusu materialnego, z występujących ograniczeń i utrudnień w społecznym funkcjonowaniu, ale także ze społecznego niezrozumienia ich potrzeb, a wręcz marginalizacji.

Niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka: zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania podstawowych zadań społecznych i stanowi przeszkodę w realizacji własnych celów. Postrzegana jest jako stan niepożądany, niekorzystny fakt społeczny, często nieświadomie wywołujący niepokój, budzący obawę, że i nas może spotkać podobny los.

Brak kontaktów powoduje, że w ocenach kierujemy się silnie zakorzenionymi w świadomości stereotypami, mitami, niesprawdzonymi informacjami, na podstawie których przeciętny Polak postrzega osoby niepełnosprawne przez pryzmat ograniczeń, niskich rent, miernych sukcesów życiowych i zawodowych, skali bezradności i koniecznej pomocy.

Takie postrzeganie sytuuje te osoby w roli klientów różnych instytucji pomocowych i powoduje ich marginalizację.

Ograniczenia sprawności kojarzone są jako odchylenia od normy, a kontakt z osobami niepełnosprawnymi budzi poczucie bezradności i zakłopotania. Społeczne oczekiwanie idzie w kierunku dokonywania zmian w samej osobie niepełnosprawnej poprzez leczenie, rehabilitację, przystosowanie.

Tymczasem problem osób niepełnosprawnych tkwi nie tylko w niepełnosprawności, ale także, a może przede wszystkim, w osobach sprawnych.

Istotna jest zatem zmiana społecznego sposobu myślenia i postaw wobec organizacji życia osób niepełnosprawnych, gdyż właściwe otoczenie społeczne stymuluje działania mające na celu rozwiązywanie problemów tych osób.

Zadania do realizacji w ramach Działania 1:

- 1) opracowanie i wdrożenie programu działań informacyjnych, m.in. cykliczne bloki informacyjne w mediach przybliżające problemy osób niepełnosprawnych i organizacji społecznych działających na ich rzecz;

- 2) zagwarantowanie warunków do udziału osób niepełnosprawnych w imprezach organizowanych przez powiat poprzez promocję imprez w miejscach dostępnych dla osób niepełnosprawnych;
- 3) opracowywanie aktualnych informatorów dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, uprawnień i przepisów, dostępnych również na stronie internetowej BIP Starostwa Powiatowego w Otwocku;
- 4) nawiązanie szerszej współpracy ze szkołami poprzez zachęcanie ich do realizacji programów wychowawczych, mających na celu poznanie świata osób niepełnosprawnych, zmianę postaw, rozumienie i akceptację.

Działanie 2

Zwiększenie dostępu do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie realizacji Działania 2 na terenie Powiatu Otwockiego wskazują, że jest ono realizowane fragmentarycznie przez różne podmioty: służbę zdrowia, pomoc społeczną i organizacje pozarządowe. Podstawowym problemem jest brak przepływu informacji pomiędzy tymi podmiotami, a w szczególności brakuje kontroli i oceny przebiegu rehabilitacji danej osoby niepełnosprawnej.

Bardzo duże znaczenie w osiągnięciu pozytywnych rezultatów leczenia i usprawniania ma poradnictwo medyczne, socjalne i pedagogiczne. W przypadku niepełnosprawnego lub zagrożonego niepełnosprawnością dziecka działania te powinny być skierowane do jego rodziców. Ważne jest też wsparcie przez grupę innych rodziców dzieci z taką samą niepełnosprawnością. Odpowiednie postawy rodzicielskie wobec niepełnosprawnego dziecka pozwolą nie tylko na osiągnięcie pozytywnych rezultatów wczesnego leczenia i usprawniania oraz rehabilitacji edukacyjnej, ale również pozwolą na jego możliwie pełen rozwój, a następnie uczestnictwo w życiu społecznym.

Osoby dorosłe, które na skutek wypadku czy choroby stają się osobą niepełnosprawną, obok ewentualnej potrzeby ratowania życia, leczenie i rehabilitacja medyczna jest nieskuteczna bez wsparcia poradnictwem i ewentualną terapią. Jak wynika z praktyki, najlepsze rezultaty daje wsparcie udzielone przez inne osoby z taką samą niepełnosprawnością.

Następnym elementem wsparcia wczesnego procesu leczenia i rehabilitacji jest szybkie i adekwatne zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny. Wszystkie osoby niepełnosprawne, które potrzebują tych przedmiotów i urządzeń, powinny mieć do nich swobodny dostęp, niezależnie od swojej sytuacji finansowej.

Zadania do realizacji w ramach Działania 2:

- 1) wspieranie leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin;
- 2) skoordynowanie działań zmierzających do pełnego i adekwatnego w stosunku do rodzaju i stopnia niepełnosprawności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny.

Działanie 3

Likwidacja barier architektonicznych, barier technicznych oraz barier w komunikowaniu się

Bariery architektoniczne, techniczne i w komunikowaniu się są jednym z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z przysługującego im prawa do pełnego życia i zaspokajania swoich codziennych potrzeb na równi z innymi.

Na dostosowanie mieszkań i likwidację barier technicznych dla osób niepełnosprawnych składanych jest w PCPR rocznie kilkanaście

wniosek. W większości przypadków wnioski te dotyczą modernizacji i dostosowania łazienek do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych oraz umożliwienia samodzielnego wyjścia z domu (budowa podjazdu, montaż platformy, zakup schodolazów). Pomocą objęte są głównie osoby niepełnosprawne ruchowo. Szczególnego wsparcia wymagają rodziny z małym dzieckiem,

nad którym wieloletnia opieka często skutkuje niepełnosprawnością opiekunów - zwłaszcza samotnych matek.

Zadania do realizacji w ramach Działania 3:

- 1) systematyczne dostosowywanie mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych – likwidacja barier;
- 2) tworzenie warunków społecznej komunikacji osób niepełnosprawnych.

Działanie 4

Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym

Pomoc społeczna jest fragmentem polityki społecznej państwa, powołanym do udzielania pomocy osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie jej pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Celem pomocy jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych w taki sposób, aby osoba lub rodzina żyła w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby niepełnosprawne korzystają ze świadczeń pomocy społecznej na ogólnych zasadach, określonych w ustawie dla ogółu społeczeństwa.

Obok zabezpieczenia niezbędnych życiowych potrzeb osób niepełnosprawnych, konieczne jest również zorganizowanie takiej pomocy, która umożliwi osobie niepełnosprawnej usamodzielnienie się i pozwoli na prawdziwe ich upodmiotowienie. Rodzaj, formy i rozmiar tej pomocy powinny stymulować osobę niepełnosprawną do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów, przy wsparciu ze strony pracownika socjalnego, który ma bezpośredni kontakt z osobą niepełnosprawną.

Poszczególne zadania w zakresie nowych rozwiązań środowiskowego wsparcia osób niepełnosprawnych będą podejmowane i realizowane przy współudziale organizacji pozarządowych oraz ośrodków pomocy społecznej.

W celu zdiagnozowania środowiska i szczegółowego rozpoznania potrzeb osób niepełnosprawnych PCPR powinien rozszerzyć dotychczasową współpracę z miejscowymi organizacjami pozarządowymi, które znają potrzeby środowiska w tym zakresie.

Zadania do realizacji w ramach Działania 4:

- 1) zdiagnozowanie środowiska;
- 2) pomoc w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin – informacja i poradnictwo prawne;
- 3) tworzenie warunków pełnej dostępności do usług opiekuńczych i specjalistycznych.

Działanie 5

Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki

Realizacja tego celu powinna przebiegać w dwóch ząębających się płaszczyznach. Pierwsza z nich to prowadzenie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez działalność kulturalną, sportową, rekreację i turystykę. Druga to pełnoprawny udział osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce.

Działanie 5.1. w zakresie rehabilitacji społecznej

Rehabilitacja jest procesem, którego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym osiągnięcie i utrzymanie optymalnego poziomu funkcjonowania. Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, czyli również w kulturze, sporcie i rekreacji. Do podstawowych form rehabilitacji społecznej zalicza się zwłaszcza uczestnictwo w:

- 1) warsztatach terapii zajęciowej;
- 2) turnusach rehabilitacyjnych;

- 3) zespołach ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo, rekreacyjnych i sportowych oraz innych zespołach aktywności społecznej, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych;
- 4) integracyjnych imprezach kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych.

Wymienione formy zawierają w sobie działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną i turystyczną.

Warsztaty terapii zajęciowej, które realizują również zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej mają na celu ogólny rozwój i poprawę sprawności niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia poprzez zastosowanie różnych technik terapii zajęciowej.

Turnusy rehabilitacyjne są formą aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku, mającą na celu przede wszystkim ogólną poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych.

Uczestnictwo osoby niepełnosprawnej w tych formach aktywności ma pozwolić jej na powrót lub wejście w życie społeczne i zawodowe. Powrót dotyczy tych osób niepełnosprawnych, które wcześniej jako najczęściej w pełni sprawne uczestniczyły w życiu społecznym i zawodowym. Natomiast wejście dotyczy tych osób, które najczęściej stały się niepełnosprawne do 16 roku życia.

Omówione powyżej działania realizowane są w Powiecie Otwockim, jak i w całym kraju, głównie w oparciu o środki PFRON przez m.in. PCPR, organizacje pozarządowe, zakłady pracy chronionej oraz w mniejszym stopniu przez takie instytucje, jak specjalne placówki oświatowe i opiekuńcze.

Z powyższego wynika, że rehabilitacja społeczna jest bardzo ważnym elementem działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Powinna być w następnych latach kontynuowana i rozszerzana we wszystkich wymienionych formach. Równocześnie należy sukcesywnie zwiększać efektywność działań w tym zakresie poprzez ich koordynację, popularyzację, kumulację środków oraz prowadzenie rzetelnej oceny rezultatów tych działań.

Zadania do realizacji w ramach Działania 5.1.:

- 1) wzbogacanie bazy i oferty warsztatów terapii zajęciowej poprzez pozyskanie dodatkowych środków na to zadanie;
- 2) zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych;
- 3) promowanie i wspieranie działań zmierzających do tworzenia organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Działanie 5.2. w zakresie dostępu i uczestnictwa osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń można stwierdzić, że w ogólnospołecznym życiu kulturalnym i sportowym Powiatu Otwockiego w małym procencie uczestniczą osoby niepełnosprawne. Wynika to głównie z istniejących barier architektonicznych, transportowych, w komunikowaniu się oraz mentalnych bezpośrednio tkwiących w samych osobach niepełnosprawnych i ich najbliższym otoczeniu. Równie widoczny jest brak pomostu pomiędzy dość szeroko prowadzoną działalnością kulturalną, sportową, rekreacyjną i turystyką w środowisku osób niepełnosprawnych, a działalnością ogólnospołeczną. Zatem większość działań podejmowanych w tym zakresie powinna opierać się na szeroko rozumianej promocji aktywnego uczestniczenia środowiska osób niepełnosprawnych i ich rodzin w imprezach kulturalnych i sportowych o charakterze integracyjnym.

Zadania do realizacji w ramach Działania 5.2.:

- 1) umożliwienie udziału osób niepełnosprawnych w imprezach masowych;
- 2) promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych;
- 3) promowanie i wspieranie działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe w zakresie organizacji imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacji.

Działanie 6

Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja zawodowa jest istotnym elementem rehabilitacji i polega na ułatwieniu osobie niepełnosprawnej udziału w życiu zawodowym poprzez uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia, a w konsekwencji awansu zawodowego.

W celu zapewnienia skutecznej rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych konieczne jest stworzenie takiej oferty usług, które w sposób kompleksowy będą wspierać uczestnictwo tych osób w życiu zawodowym zarówno na otwartym rynku pracy jak i różnych formach pracy chronionej.

Usługi te powinny dotyczyć w szczególności:

- 1) oceny zdolności do pracy w oparciu o odpowiednie badania lekarskie i psychologiczne na danym stanowisku pracy w odniesieniu do indywidualnych możliwości osoby niepełnosprawnej;
- 2) poradnictwa zawodowego;
- 3) przygotowania zawodowego;
- 4) doboru i wyposażenia odpowiedniego miejsca pracy, a w konsekwencji zatrudnienia;
- 5) wspomagania pozostawania w zatrudnieniu oraz dobór odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego umożliwiającego bądź ułatwiającego wykonywanie pracy.

Rehabilitacja zawodowa powinna dotyczyć zarówno młodzieży uczącej się, zwłaszcza w szkołach zawodowych na różnych poziomach kształcenia, jak też osób w wieku aktywności zawodowej pozostających bez pracy lub funkcjonujących już w określonych środowiskach zawodowych. Celem nadrzędnym podejmowanych działań w zakresie rehabilitacji zawodowej winno być przede wszystkim przygotowanie do pracy oraz zapewnienie osobom niepełnosprawnym zatrudnienia zgodnego z ich możliwościami psychofizycznymi i posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi.

Rehabilitację zawodową powinno realizować się w kilku etapach:

Etap I - poradnictwo zawodowe

Skuteczne poradnictwo zawodowe winno być oparte na ocenie zawodowej, zdolności do pracy osoby niepełnosprawnej oraz pomocy w podjęciu decyzji zawodowej. Służy to podjęciu konkretnej decyzji dotyczącej wyboru zawodu oraz wyborowi drogi prowadzącej do kariery zawodowej. Zasadnym jest rozpoczęcie tego procesu najpóźniej w ostatniej klasie gimnazjum. Uczniowie bowiem, poza otrzymaniem kompleksowej informacji o możliwościach dalszego kształcenia (w tym także placówkach edukacji specjalnej i placówkach realizujących programy kształcenia integracyjnego) powinni posiadać możliwość korzystania z usług doradczych w zakresie wyboru zawodu, zgodnie z posiadanymi predyspozycjami i zainteresowaniami, jednakże zawsze zgodnie z możliwościami psychofizycznymi oraz wymogami rynku pracy.

Poradnictwo zawodowe to również działania realizowane na rzecz osób, które zakończyły systematyczne kształcenie zawodowe i pozostają w zatrudnieniu, bądź okresowo nie mają pracy. Usługi doradcze dla tych osób są świadczone przez doradców zawodowych, głównie zatrudnionych w Powiatowych Urzędach Pracy. Bardzo istotnym jest umożliwienie tymże doradcom permanentnego podnoszenia kwalifikacji w zakresie doradztwa świadczonego na rzecz klientów niepełnosprawnych. Jednocześnie osoby niepełnosprawne muszą mieć

zapewnione warunki lokalowe (w tym zniwelowane bariery architektoniczne) odpowiadające realizacji zasad poufności i dostępności do usług doradczych.

Bardzo ważnym elementem efektywnego prowadzenia poradnictwa zawodowego jest stworzenie i utrzymanie takiej współpracy pomiędzy doradcą a lekarzem, która będzie pozwalała na wzajemną współpracę w zakresie konsultacji lekarskich i psychologicznych prowadzących do medycznej i psychologicznej oceny możliwości podjęcia pracy w określonych zawodach.

Etap II - doskonalenie i przekwalifikowanie zawodowe

Doskonalenie i przekwalifikowanie zawodowe dotyczy osób niepełnosprawnych dorosłych. Odbywa się ono głównie poprzez szkolenia zawodowe, których celem jest przygotowanie osoby niepełnosprawnej do pracy poprzez nabycie odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Istotny jest tutaj fakt zdobycia zarówno wiedzy teoretycznej, jak też nabycie konkretnych umiejętności zawodowych. Prawidłowo prowadzona rehabilitacja zawodowa w okresie szkolenia powinna zapewnić jednocześnie nabycie i utrwalenie mechanizmów dotyczących skutecznych zachowań pożądanych w środowisku pracy. Szkolenia odnosić się

muszą także do możliwości awansu zawodowego osób niepełnosprawnych. A zatem należy pamiętać o możliwościach wynikających z zapisów ustawy dotyczących zapewnienia zwrotu kosztów poniesionych na szkolenia osób niepełnosprawnych przez pracodawców. Kierunek i zakres treściowy szkolenia powinien być poprzedzany konsultacją z doradcą zawodowym.

Etap III - zatrudnienie lub podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych należy traktować jako jeden z najistotniejszych etapów rehabilitacji zawodowej. Dobór miejsca zatrudnienia koniecznie musi być dostosowany do stopnia uszkodzenia organizmu oraz przygotowania osoby niepełnosprawnej do pracy. Zatrudnienie może być realizowane zarówno w zwykłych zakładach pracy, czyli na tzw. otwartym rynku pracy, jak też w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywności zawodowej. W krajach Unii Europejskiej istnieje tendencja do zatrudniania osób niepełnosprawnych w zwykłych zakładach pracy, zgodnie z zasadą zawodowej integracji oraz w zakładach aktywności zawodowej.

Etap IV - wspieranie pozostawania w zatrudnieniu

Dotyczy szczególnie początkowego okresu zatrudnienia mającego na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej procesu adaptacji zawodowej oraz przystosowanie się do wykonywania zadań zawodowych i funkcjonowania w nowym środowisku pracy, zarówno w jego sensie fizycznym, jak i społecznym.

Pomimo ciągle rosnącej świadomości społecznej dotyczącej rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych nadal obserwuje się niejednokrotnie utrudnione wejście na rynek pracy zwłaszcza osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi. Rynek pracy dla osób niepełnosprawnych jest ciągle jeszcze kojarzony z miejscami pracy w zakładach pracy chronionej. Priorytetowym staje się zatem podejmowanie działań na rzecz wzrostu świadomości pracodawców z otwartego rynku pracy na temat rodzajów niepełnosprawności i rzeczywistych ograniczeń zawodowych z nich wynikających. Zawsze jednak pewna grupa osób niepełnosprawnych będzie najlepiej funkcjonowała w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej ze względu na rodzaj schorzeń warunkujących niepełnosprawność.

Osoby niepełnosprawne, w zależności od stopnia uszkodzenia organizmu i przygotowania do pracy, powinny być zatrudniane w zwykłych zakładach pracy, czyli na tzw. otwartym rynku, w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywności zawodowej.

Obecnie obserwuje się w Unii Europejskiej tendencję do zatrudniania osób niepełnosprawnych w zwykłych zakładach, zgodnie z zasadą zawodowej integracji.

Zadania do realizacji ramach Działania 6:

- 1) skoordynowanie działań dotyczących poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych i opracowanie zasad wymiany doświadczeń w tym zakresie;
- 2) opracowanie i rozpowszechnienie ulotek i broszur informacyjnych dla pracodawców mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne;
- 3) organizacja szkoleń zawodowych;
- 4) objęcie szerokiej grupy osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP formą warsztatową z zakresu nauki umiejętności poszukiwania pracy i otrzymywania zatrudnienia;
- 5) włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 6) promowanie wśród pracodawców zatrudniania osób niepełnosprawnych;
- 7) udzielanie osobom niepełnosprawnym dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej i pomoc w jej uruchomieniu.

Działanie 7

Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z reprezentacją środowiska

Realizacja tego działania będzie wykonaniem uchwały Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 roku Karty Praw Osób Niepełnosprawnych, która gwarantuje osobom niepełnosprawnym prawo do posiadania samorządnej reprezentacji środowiska oraz konsultowanie z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych. Będzie również realizacją

art.35a ust.1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, który wymienia jako jedno z zadań powiatu: "współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób".

Zadania do realizacji w ramach Działania 7:

- 1) podejmowanie działań zmierzających do wypracowania modelu konsultacji społecznej w zakresie rozwiązań dotyczących osób niepełnosprawnych wspólnie z reprezentatywnym przedstawicielstwem tego środowiska;
- 2) wspieranie działań integrujących środowisko osób niepełnosprawnych;
- 3) bieżące informowanie osób niepełnosprawnych o działaniach do nich kierowanych;
- 4) wspieranie inicjatyw dotyczących osób niepełnosprawnych wnoszonych przez reprezentację środowiska;
- 5) promocja wolontariatu.

VII. POTENCJALNI PARTNERZY I GŁÓWNI REALIZATORZY PROGRAMU ORAZ ZAKRES ICH DZIAŁAŃ

1. Potencjalni partnerzy:

1) Organizacje Pozarządowe

Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych spełniają szereg ról, w tym:

- a) określają potrzeby i priorytety dotyczące życia osób niepełnosprawnych,
- b) przyczyniają się do podnoszenia świadomości społeczeństwa i propagowania zmian,
- c) stwarzają możliwości rozwijania umiejętności w różnych dziedzinach oraz zapewnienia swoim członkom wzajemnego wsparcia i wymianę informacji,
- d) reprezentują środowiska osób niepełnosprawnych,

- e) prowadzą działania w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i leczniczej na rzecz swoich członków.

2) Jednostki pomocy społecznej z terenu Powiatu Otwockiego:

- a) Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku,
- b) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Józefowie,
- c) Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Karczewie,
- d) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołbieli,
- e) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Celestynowie,
- f) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiązownie,
- g) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Osiecku,
- h) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobieniach-Jeziorach.

3) Inni potencjalni partnerzy:

- a) Dom Pomocy Społecznej w Otwocku,
- b) Dom Pomocy Społecznej „Wrzos”,
- c) Dom Pomocy Społecznej w Karczewie,
- d) Polski Czerwony Krzyż,
- e) Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Otwocku,
- f) Powiatowa Rada Zatrudnienia w Otwocku.

2. Realizatorzy:

1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie:

- a) podejmowanie działań zmniejszających skutki niepełnosprawności,
- b) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych,
- c) dofinansowywanie:

- uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
 - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych;
- d) udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
 - e) podejmowanie działań zmierzających do utworzenia kolejnych warsztatów terapii zajęciowej lub zakładów aktywności zawodowej,
 - f) opracowywanie aktualnych informatorów dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, uprawnień i przepisów, dostępnych również na stronie internetowej BIP Starostwa Powiatowego w Otwocku,
 - g) podejmowanie działań mających na celu zdiagnozowanie środowiska osób niepełnosprawnych w Powiecie Otwockim,
 - h) pomoc w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin - informacja i poradnictwo prawne,
 - i) włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

2) Powiatowy Urząd Pracy:

- a) podejmowanie działań zmniejszających skutki niepełnosprawności,
- b) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie,
- c) finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych,
- d) udzielanie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- e) skoordynowanie działań dotyczących poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych i opracowanie zasad wymiany doświadczeń w tym zakresie,
- f) opracowanie i rozpowszechnienie ulotek i broszur informacyjnych dla pracodawców mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne,
- g) organizacja szkoleń zawodowych,

- h) objęcie szerokiej grupy osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP formą warsztatową z zakresu nauki umiejętności poszukiwania pracy i otrzymywania zatrudnienia,
- i) włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- j) promowanie wśród pracodawców zatrudniania osób niepełnosprawnych.

3) Starostwo Powiatowe:

- a) promowanie przez Powiat Otwocki imprez organizowanych w miejscach dostępnych dla osób niepełnosprawnych,
- b) nawiązanie szerszej współpracy ze szkołami poprzez zachęcanie ich do realizacji programów wychowawczych, mających na celu poznanie świata osób niepełnosprawnych, zmianę postaw, rozumienie i akceptację,
- c) umożliwienie udziału osób niepełnosprawnych w imprezach masowych,
- d) promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych,
- e) promowanie i wspieranie działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe w zakresie organizacji imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacji.

**VIII. WYKAZ DZIAŁAŃ WRAZ Z OGÓLNYM HARMONOGRAMEM
REALIZACJI**

Nazwa Działania	Planowane zadania	Charakter i termin realizacji zadania	Jednostka realizująca zadanie
DZIAŁANIE 1 Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych.	1. Opracowanie i wdrożenie programu działań informacyjnych, m.in. cykliczne programy w mediach przybliżające problemy osób niepełnosprawnych i organizacji społecznych działających na ich rzecz	ciągły	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej
	2. Zagwarantowanie warunków do udziału osób niepełnosprawnych w imprezach organizowanych przez Powiat - informacja i promocja imprez w miejscach dostępnych dla osób	ciągły	Starostwo Powiatowe

	niepełnosprawnych.		
	3. Opracowywanie aktualnych informatorów dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, uprawnień i przepisów, dostępnych również na stronie internetowej BIP Starostwa Powiatowego w Otwocku.	po pozyskaniu środków	Starostwo Powiatowe
	4. Nawiązanie szerszej współpracy ze szkołami poprzez zachęcanie ich do realizacji programów wychowawczych, mających na celu poznanie świata osób niepełnosprawnych, zmianę postaw, rozumienie i akceptację.	ciągły	Starostwo Powiatowe, PCPR
DZIAŁANIE 2 Zwiększenie dostępu do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny	1. Wspieranie leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.	ciągły	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej
	2. Skoordynowanie działań zmierzających do pełnego i adekwatnego w stosunku do rodzaju i stopnia niepełnosprawności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny.	po otrzymaniu środków z PFRON w danym roku	PCPR
DZIAŁANIE 3 Likwidacja barier architektonicznych, barier transportowych oraz barier w komunikowaniu się	1. Systematyczne dostosowywanie mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych - likwidacja barier.	po otrzymaniu środków z PFRON w danym roku	PCPR
	2. Tworzenie warunków społecznej komunikacji osób niepełnosprawnych	po otrzymaniu środków z PFRON w danym roku	PCPR
DZIAŁANIE 4 Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym.	1. Zdiagnozowanie środowiska.	jednorazowy	PCPR

	2.Pomoc w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin – informacja i poradnictwo prawne.	w miarę posiadania środków	PCPR
	3.Tworzenie warunków pełnej dostępności do usług opiekuńczych i specjalistycznych.	ciągły	Ośrodki Pomocy Społecznej
DZIAŁANIE 5 Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do kultury, sportu, rekreacji i turystyki.	1.Wzbogacanie bazy i oferty WTZ lub utworzenie Zakładów Aktywności Zawodowej poprzez pozyskanie dodatkowych środków PFRON na to zadanie.		
Działanie 5.1. w zakresie działań rehabilitacji społecznej		po uzyskaniu dodatkowych środków	PCPR
Działanie 5.2. w zakresie dostępu i uczestnictwa osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce			PUP
	2. Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.	po otrzymaniu środków z PFRON w danym roku	PCPR
	3. Promowanie i wspieranie działań zmierzających do tworzenia organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.	ciągły	PCPR
	4.Umożliwienie udziału osób niepełnosprawnych w imprezach masowych.		Starostwo Powiatowe,
	5.Promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych.	po uzyskaniu środków	Starostwo Powiatowe, PCPR

	6. Promowanie i wspieranie działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe w zakresie organizacji imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacji.		Starostwo Powiatowe,
DZIAŁANIE 6 Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.	1. Skoordynowanie działań dotyczących poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych i opracowanie zasad wymiany doświadczeń w tym zakresie.	ciągły	PUP
	2. Opracowanie i rozpowszechnienie ulotek i broszur informacyjnych dla pracodawców mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne.	po uzyskaniu środków	PUP
	3. Organizacja szkoleń zawodowych.	po otrzymaniu środków z PFRON w danym roku	PUP
	4. Objęcie szerokiej grupy osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP formą warsztatową z zakresu nauki umiejętności poszukiwania pracy i utrzymywania zatrudnienia.		PUP
	5. Włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.		PUP
	6. Promowanie wśród pracodawców zatrudniania osób niepełnosprawnych.	ciągły	PUP
	7. Udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	po uzyskaniu środków.	PUP
	8. Udzielanie osobom niepełnosprawnym dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	po otrzymaniu środków z PFRON w	PCPR

		dany rok	
DZIAŁANIE 7 Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z samorządną reprezentacją środowiska	1. Podjęcie działań zmierzających do wypracowania modelu konsultacji społecznej w zakresie rozwiązań dotyczących osób niepełnosprawnych poprzez wyłonienie reprezentatywnego przedstawicielstwa tego środowiska	ciągły	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej
	2. Wspieranie działań integrujących środowisko osób niepełnosprawnych.	ciągły	PCPR, Starostwo Powiatowe
	3. Bieżące informowanie osób niepełnosprawnych o działaniach do nich kierowanych.	ciągły	PCPR
	4. Wspieranie inicjatyw dotyczących osób niepełnosprawnych wnoszonych przez reprezentację środowiska.	Wg zgłaszanych potrzeb	PCPR, Starostwo Powiatowe
	5. Promocja wolontariatu.	ciągły	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej

IX. PODSUMOWANIE

Program jest dokumentem otwartym i podatnym na wprowadzanie zmian, uzupełnienia o nowe propozycje rozwiązań. Oczekujemy na wiele inicjatyw wspierających go, pochodzących głównie z sektora pozarządowego.

Gwarantem sukcesu powinna być zasada, że wszystkie działania będą podejmowane na zasadzie dialogu i współpracy z organizacjami reprezentującymi osoby niepełnosprawne.

Realizacja zadań tego Programu, z oczywistych względów, uzależniona jest od środków finansowych, ale wymaga też pokonania największej bariery – bariery świadomościowej od uczestników tego procesu.

Konieczne wydaje się stałe uwzględnianie założeń Programu podczas planowania budżetu, aby stworzyć warunki do tzw. montażu finansowych, pozwalających aplikować pod adresem różnych funduszy pozabudżetowych.

Przewodniczący Rady

Tomasz Ałowski